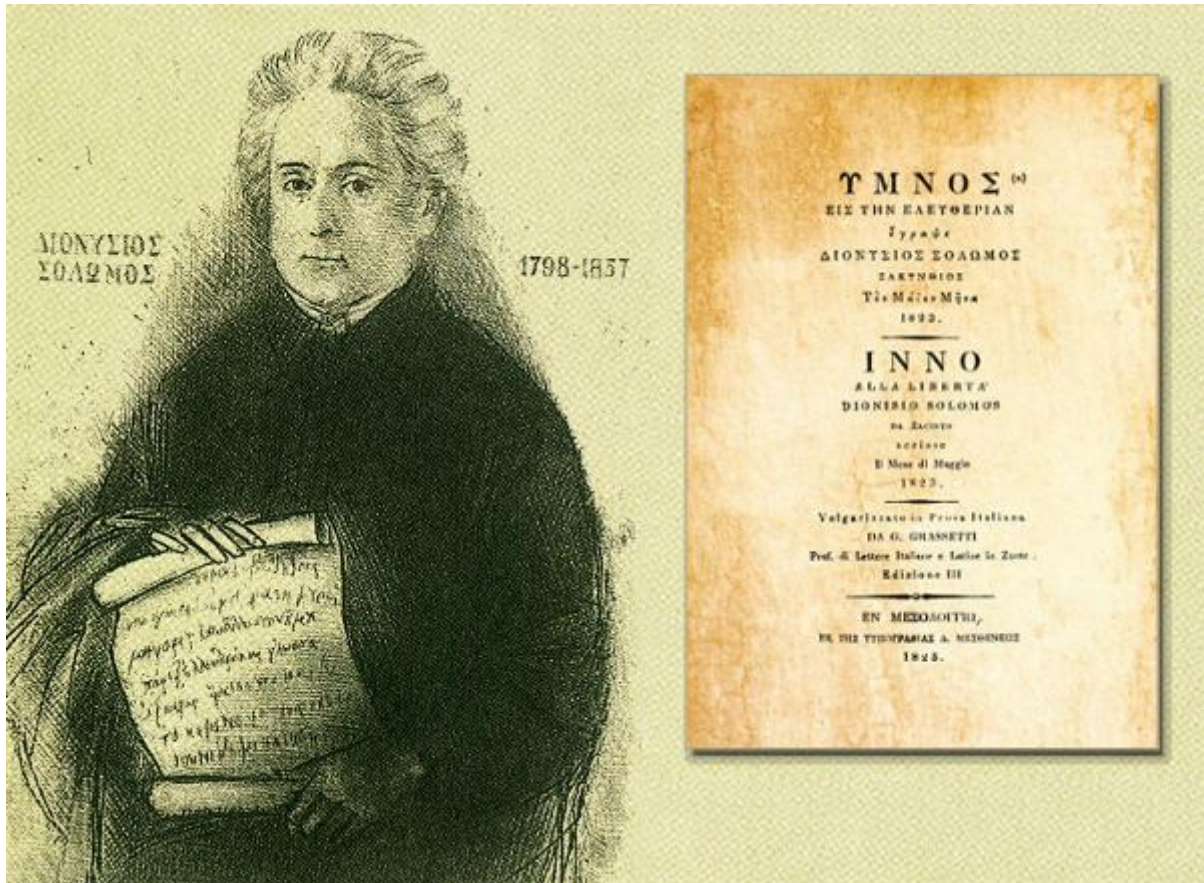

4 Αυγούστου 1865: Ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» καθιερώνεται ως εθνικός ύμνος της Ελλάδας

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ποίημα του Διονυσίου Σολωμού, οι δύο πρώτες στροφές του οποίου σε μουσική του Νικολάου Μάντζαρου, αποτελούν τον Εθνικό Ύμνο της Ελλάδας και της Κύπρου.

Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν γράφτηκε από τον 25χρονο **Σολωμό** στη **Ζάκυνθο**, πρώτα στα ιταλικά και εν συνεχεία στα ελληνικά, τον Μάιο του 1823, σε μία περίοδο ιδιαίτερης έξαρσης της **Ελληνικής Επανάστασης**. «...Δε θέλω να περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο...» (Ο θάνατος του βοσκού), έγραφε στον φίλο του **Γεώργιο Δε Ρώσση** την ίδια εποχή.

Το ποίημα του Σολωμού αποτελείται από 158 τετράστιχες στροφές. Το μέτρο είναι

τροχαϊκό με εναλλαγές επτασύλλαβων και οκτασύλλαβων στίχων. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του μπορεί να χωρισθεί στα εξής μέρη:

- Προοίμιο (στρ. 1-34). Ο ποιητής παρουσιάζει τη θεά ελευθερία, θυμίζει τα περασμένα μαρτύρια του Ελληνισμού, την εξέγερση των σκλάβων, τη χαρά του Ελληνισμού, την έχθρα των Ευρωπαίων ηγεμόνων και την περιφρονητική αδιαφορία των Ελλήνων για τα φιλότουρκα αισθήματά τους.
- Η περιγραφή της Μάχης της Τριπολιτσάς (στρ. 35-74).
- Η μάχη της Κορίνθου και η καταστροφή του Δράμαλη στα Δερβενάκια (στρ. 75-87).
- Η πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου στα 1822 και ο πνιγμός των Τούρκων στον ποταμό Αχελώο (στρ. 88-122).
- Τα πολεμικά κατορθώματα στη θάλασσα, η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας κοντά στην Τένεδο και ο απαγχονισμός του Γρηγορίου Ε'. (στρ. 123-138).
- Επίλογος (στρ. 139-158). Ο ποιητής συμβουλεύει τους αγωνιστές να απαλλαγούν από τη διχόνοια και προτρέπει τους δυνατούς της Ευρώπης να αφήσουν την Ελλάδα να ελευθερωθεί (Γιάννης Ν. Παππάς: «Για να γνωρίσουμε το Σολωμό», εκδ. Μεταίχμιο).

Η φήμη του ποιήματος ξεπέρασε γρήγορα τα στενά όρια της Ζακύνθου. Το 1824 μεταφράστηκε μέρος του στα αγγλικά και ολόκληρο στα γαλλικά. Στον επαναστατημένο ελληνικό χώρο δημοσιεύτηκε τον ίδιο χρόνο στο Μεσολόγγι, στην εφημερίδα «Ελληνικά Χρονικά» του Ιάκωβου Μάγερ. Θα ακολουθήσουν και άλλες δημοσιεύσεις τον επόμενο χρόνο, ενώ στις 21 Οκτωβρίου του 1825 θα δημοσιευθεί και η πρώτη κριτική του ποιήματος από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη στη *Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος*, που εκδιδόταν στο Ναύπλιο.test

Μεταξύ 1828 και 1830, ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν μελοποιήθηκε από τον κερκυραίο μουσουργό Νικόλαο Μάντζαρο για τετράφωνη ανδρική χορωδία και ακουγόταν με ενθουσιασμό σε εθνικές εορτές στα Επτάνησα. Τον Δεκέμβριο του 1844 ο Μάντζαρος παρουσίασε μια νέα μελοποίηση του ποιήματος και την υπέβαλε στον βασιλιά Όθωνα, με την ελπίδα να γίνει το «εθνικό άσμα» της χώρας. Μέχρι τότε ο Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας ήταν ο Βαυαρικός (η γνωστή μελωδία του Χάιντν, που σήμερα είναι ο εθνικός ύμνος της Γερμανίας και της Αυστρίας). Το έργο έγινε δεκτό μόνο ως σύνθεση και βραβεύτηκε με τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος.

Το 1865, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην Κέρκυρα, ο Βασιλιάς Γεώργιος Α΄

άκουσε την εκδοχή της σύνθεσης του Μάντζαρου για ορχήστρα πνευστών από την μπάντα της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας και του έκανε εντύπωση. Ακολούθησε το Βασιλικό Διάταγμα της 4ης Αυγούστου 1865, που το χαρακτήρισε «επίσημον εθνικόν άσμα» και εντελλόταν η εκτέλεσή του «κατά πάσας τας ναυτικές παρατάξεις του Βασιλικού Ναυτικού». Επίσης, ενημερώθηκαν οι ξένοι πρέσβεις, ώστε να ανακρούεται και από τα ξένα πλοία στις περιπτώσεις απόδοσης τιμών προς τον Βασιλιά της Ελλάδος ή την Ελληνική Σημαία. Από τότε ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν του Διονυσίου Σολωμού, μελοποιημένος από τον Νικόλαο Μάντζαρο, θεωρείται ως εθνικός ύμνος της Ελλάδας. Από τις 18 Νοεμβρίου 1966 με την απόφαση 6133 του υπουργικού συμβουλίου καθιερώθηκε και ως εθνικός ύμνος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Αναλυτικά το σύνολο των 158 στροφών:

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

2

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

3

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι», νὰ σοῦ πῇ.

4

Ἄργειε νὰ ᾿λθῃ ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ ᾿σκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σου ἔμεινε νὰ λὲς

περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

6

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἕνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,

7

κι ἔλεες «πότε, ἅ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τς ἐρμιές;»
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.

8

Τότε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάιματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

9

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφὰ
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχή,
δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεῖα τὲς κουρταλῇ.

11

Ἄλλος σου ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἀλλ' ἀνάσασιν καμιὰ
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

12

Ἄλλοι, οἴμέ! στὴ συμφορὰ σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολύ,

«σύρε νά ἔβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε», ἔλέγαν οἱ σκληροί.

13

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδᾶρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
ποὺ τὴ δόξα σου ἐνθυμεῖ.

14

Ταπεινότατή σου γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλή,
σὰν πτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

15

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή!

16

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

17

Μόλις εἶδε τὴν ὁρμή σου
ὁ οὐρανός, ποὺ γιὰ τ' ἔχθρους
εἰς τὴ γῆ τὴ μητρική σου
ἔτρεφ' ἄνθια καὶ καρπούς,

18

ἐγαλήνευσε καὶ ἐχύθη
καταχθόνια μία βοή
καὶ τοῦ Ρήγα σου ἀπεκρίθη
πολεμόκραχτη ἢ φωνή¹

19

ὅλοι οἱ τόποι σου σ' ἐκράξαν
χαιρετώντας σε θερμά,

καὶ τὰ στόματα ἐφωνάξαν,
ὅσα αἰσθάνετο ἡ καρδιά.

20

Ἐφωνάξανε ὥς τ' ἀστέρια
τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά,
καὶ ἐσηκώσανε τὰ χέρια,
γὰρ νὰ δείξουνε χαρά,

21

μ' ὅλον πού 'ναι ἀλυσωμένο
τὸ καθένα τεχνικὰ
καὶ εἰς τὸ μέτωπο γραμμένο
ἔχει: ψεύτρα Ἐλευθεριά.

22

Γκαρδιακὰ χαροποιήθη
καὶ τοῦ Βάσιγκτον ἡ γῆ
καὶ τὰ σίδερα ἐνθυμήθη
ποῦ τὴν ἔδεναν κι αὐτή.

23

Ἀπ' τὸν πύργο του φωνάζει,
σὰ νὰ λέη «σὲ χαιρετῶ»,
καὶ τὴ χήτη του τινάζει
τὸ Λεοντάρι τὸ Ἰσπανό.

24

Ἐλαφιάσθη τῆς Ἀγγλίας
τὸ θηρίο καὶ σέρνει εὐθὺς
κατὰ τ' ἄκρα τῆς Ρουσίας
τὰ μουγκρίσματα τ' εἰς ὀργῆς.

25

Εἰς τὸ κίνημά του δείχνει
πὼς τὰ μέλη εἶν' δυνατὰ
καὶ στοῦ Αἰγαίου τὸ κύμα ρίχνει
μία σπιθόβολη ματιά.

26

Σὲ ξανοίγει ἀπὸ τὰ νέφη
καὶ τὸ μάτι τοῦ Ἀετοῦ,

ποὺ φτερὰ καὶ νύχια θρέφει
μὲ τὰ σπλάχνα τοῦ Ἰταλοῦ·

27

καὶ σ' ἐσὲ καταγειρμένος,
γιατὶ πάντα σὲ μισεῖ,
ἔκρωζ', ἔκρωζε ὁ σκασμένος,
νὰ σὲ βλάψῃ, ἂν ἴμφορῃ.

28

Ἄλλο ἐσὺ δὲν συλλογιέσαι
πάρεξ ποὺ θὰ πρωτοπᾶς
δὲν μιλεῖς καὶ δὲν κουνιέσαι
στὲς βρισίες ὅπου ἀγρικᾶς·

29

σὰν τὸ βράχον ὅπου ἀφήνει
κάθε ἀκάθαρτο νερὸ
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνη
εὐκολόσβηστον ἀφρό,

30

ὅπου ἀφήνει ἀνεμοζάλη
καὶ χαλάζι καὶ βροχὴ
νὰ τοῦ δέρνουν τὴ μεγάλη,
τὴν αἰώνια κορυφή.

31

Δυστυχία του, ὦ δυστυχία του,
ὅποιοιο θέλει βρεθῇ
στὸ μαχαῖρι σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθῇ.

32

Τὸ θηρίο, π' ἀνανογιέται
πῶς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,
περιορίζεται, πετιέται,
αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ.

33

Τρέχει, τρέχει ὅλα τὰ δάση,
τὰ λαγκάδια, τὰ βουνά,

καὶ ὅπου φθάσῃ, ὅπου περάσῃ
φρίκη, θάνατος, ἔρμιά·

34

ἔρμιά, θάνατος καὶ φρίκη,
ὅπου ἐπέρασες κι ἐσύ·
ξίφος ἔξω ἀπὸ τὴν θήκη
πλέον ἀνδρείαν σοῦ προξενεῖ.

35

Ἴδου ἐμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς ρίψῃς πιθυμᾶς.

36

Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
δείχνει πάντα ὅπως νικεῖ,
καὶ ἄς εἶναι ἄρματα γεμάτη
καὶ πολέμιαν χλαλοή.

37

Σοὺ προβαίνουνε καὶ τρίζουν,
γιὰ νὰ ἰδῇς πὼς εἶν' πολλὰ
δὲν ἀκοῦς ποὺ φοβερίζουν
ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιὰ;2

38

Λίγα μάτια, λίγα στόματα
θὰ σᾶς μείνουνε ἀνοιχτά,
γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα,
ποὺ θὲ νὰ ῥῆ ἡ συμφορά.

39

Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

40

Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
λίγα τὰ αἵματα γιατί;

τὸν ἐχθρὸ θωρῶ νὰ φύγη
καὶ στὸ κάστρο ν' ἀνεβῇ.3

41

Μέτρα! εἶν' ἄπειροι οἱ φευγάτοι,
ὅπου φεύγοντας δειλιοῦν·
τὰ λαβώματα στὴν πλάτη
δέχοντ', ὥστε ν' ἀνεβοῦν.

42

Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
τὴν ἀφεύγατη φθορά·
νά, σᾶς φθάνει· ἀποκριθῆτε
στῆς νυκτὸς τῇ σκοτεινιά.4

43

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
ἔτσι ἀρχίζει, ὅπου μακριὰ
ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
ἀντιβούιζε φοβερά.

44

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

45

Ἄ! τί νύκτα ἦταν ἐκείνη
ποὺ τὴν τρέμει ὁ λογισμός;
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
πάρεξ θάνατου πικρός.

46

Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

47

καὶ οἱ βροντές, καὶ τὸ σκοτάδι,
ὅπου ἀντίσκοφτε ἡ φωτιά,

ἐπαράσταιναν τὸν ἄδην
ποῦ ἀκαρτέρειε τὰ σκυλιά·

48

τ' ἀκαρτέρειε. ἐφαίνοντ' ἴσκιον
ἀναρίθμητοι γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

49

Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
μαύρη ἢ ἐντάφια συντροφιά,
σὰν τὸ ροῦχο ὁποῦσκειπάζει
τὰ κρεββάτια τὰ στερνά.

50

Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
ἐπετιοῦντο ἀπὸ τῆ γῆ,
ὅσοι εἶν' ἄδικα σφαγμένοι
ἀπὸ τούρκικην ὀργή.

51

Τόσα πέφτουνε τὰ θέρι-
σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·
σχεδὸν ὅλα ἐκεῖα τὰ μέρη
ἐσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

52

Θαμποφέγγει κανέν' ἄστρο,
καὶ ἀναδεύονται μαζί,
ἀναβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲ νεκρώσιμη σιωπή.

53

Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
μὲς στὸ δάσος τὸ πυκνό,
ὅταν στέλνῃ μίαν ἀχνάδα
μισοφέγγαρο χλωμό,

54

ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς στ' ἄδεια
τὰ κλαδιὰ μουγκοφυσοῦν,

σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια,
ὅπου οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.

55

Μὲ τὰ μάτια τους γυρεύουν
ὅπου εἶν' αἵματα πηχτά,
καὶ μὲς στ' αἵματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά,

56

καὶ χορεύοντας μανίζουν
εἰς τοὺς Ἑλληνας κοντά,
καὶ τὰ στήθια τους ἐγγίζουν
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

57

Ἐκειὸ τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθιά μὲς στὰ σωθικά,
ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνει,
καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά.

58

Τότε αὐξαίνει τοῦ πολέμου
ὁ χορὸς τρομακτικά,
σὰν τὸ σκόρπισμα τοῦ ἀνέμου
στοῦ πελάου τὴ μοναξιά.

59

Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου·
κάθε κτύπημα ποὺ ἐβγῆ
εἶναι κτύπημα θανάτου,
χωρὶς νὰ δευτερωθῇ.

60

Κάθε σῶμα ἰδρώνει, ρέει
λὲς καὶ ἐκεῖθεν ἡ ψυχὴ
ἀπ' τὸ μῖσος ποὺ τὴν καίει
πολεμάει νὰ πεταχθῇ.

61

Τῆς καρδίας κτυπίες βροντᾶνε
μὲς στὰ στήθια τους ἀργά,

καὶ τὰ χέρια ὁποῦ χουμᾶνε
περισσότερο εἶν' γοργά.

62

Οὐρανὸς γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι,
οὐδὲ πέλαο, οὐδὲ γῆ·
γι' αὐτοὺς ὅλους τὸ πᾶν εἶναι
μαζωμένο ἀντάμα ἐκεῖ.

63

Τόση ἡ μάνητα καὶ ἡ ζάλη,
ποῦ στοχάζεσαι, μὴ πῶς
ἀπὸ μία μεριὰ καὶ ἀπ' ἄλλη
δὲν μείνη ἕνας ζωντανός.

64

Κοίτα χέρια ἀπελπισμένα
πῶς θερίζουνε ζωές!
Χάμου πέφτουνε κομμένα
χέρια, πόδια, κεφαλές,

65

καὶ παλάσκες καὶ σπαθία
μὲ ὀλοσκόρπιστα μυαλά,
καὶ μὲ ὀλόσχιστα κρανία
σωθικὰ λαχταριστά.

66

Προσοχὴ καμία δὲν κάνει
κανείς, ὅχι, εἰς τὴ σφαγὴ
πᾶνε πάντα ἐμπρός. ὦ! φθάνει,
φθάνει ἕως πότε οἱ σκοτωμοί;

67

Ποῖος ἀφήνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
πάρεξ ὅταν ξαπλωθῇ;
Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο
καὶ λὲς κι εἶναι εἰς τὴν ἀρχή.

68

Ὀλιγόστευαν οἱ σκύλοι,
καὶ «Ἀλλά» ἐφώναζαν, «Ἀλλά»

καὶ τῶν χριστιανῶν τὰ χεῖλη
«φωτιά» ἐφώναζαν, «φωτιά».

69

Λεονταρόψυχα ἐκτυπιοῦντο,
πάντα ἐφώναζαν «φωτιά»,
καὶ οἱ μιαροὶ κατασκορπιοῦντο,
πάντα σκούζοντας «Ἀλλά».

70

Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα
καὶ φωνές καὶ στεναγμοί·
παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα,
καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

71

Ἦταν τόσοι! πλέον τὸ βόλι
εἰς τ' αὐτιά δὲν τοὺς λαλεῖ.
Ὅλοι χάμου ἐκείτοντ' ὅλοι
εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.

72

Σὰν ποτάμι τὸ αἶμα ἐγίνη
καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά,
καὶ τὸ ἀθῶο χόρτο πίνει
αἶμα ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

73

Τῆς αὐγῆς δροσάτο ἀέρι,
δὲν φυσᾷς τώρα ἐσὺ πλὶν
στῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι⁵
φύσα, φύσα εἰς τὸ Σταυρό.

74

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένα
τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένα,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

75

Τῆς Κορίνθου ἰδοὺ καὶ οἱ κάμποι
δὲν λάμπ' ἥλιος μοναχὰ

εἰς τοὺς πλάτανους, δὲν λάμπει
εἰς τ' ἀμπέλια, εἰς τὰ νερά·

76

εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
τώρα ἀθῶα δὲν ἀντηχεῖ
τὰ λαλήματα ἢ φλογέρα,
τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί·

77

τρέχουν ἄρματα χιλιάδες
σὰν τὸ κύμα εἰς τὸ γιαλὸ
ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλικάραδες
δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό.

78

ὦ τρακόσιοι! σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε σ' ἐμᾶς·
τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε
πόσο μοιάζουνε μ' ἐσᾶς.

79

Ὅλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται,
καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται
κι ὅλοι χάνουνται ἀπ' ἐδῶ.

80

Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
πεῖναν καὶ θανατικὸν
ποῦ σὲ σχῆμα ἐνὸς σκελέθρου
περπατοῦν ἀντάμα οἱ δύο·

81

καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
ἀπεθαίνανε παντοῦ
τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

82

Καὶ ἐσὺ ἀθάνατη, ἐσὺ θεία,
ποῦ ὅ,τι θέλεις ἠμπορεῖς,

εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
ματωμένη περπατεῖς.

83

Στὴ σκιὰ χεροπιασμένες,⁶
στὴ σκιὰ βλέπω κι ἐγὼ
κρινοδάκτυλες παρθένες,
ὅπου κάνουνε χορό·

84

στὸ χορὸ γλυκογυρίζουν
ώραία μάτια ἐρωτικά,
καὶ εἰς τὴν αὖρα κυματίζουν
μαῦρα, ὀλόχρυσά μαλλιά.

85

Ἡ ψυχὴ μου ἀναγαλλιάζει
πὼς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
γλυκοβύζαστο ἐτοιμάζει
γάλα ἀνδρείας καὶ ἐλευθεριᾶς.

86

Μὲς στὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
τὸ ποτήρι δὲν βαστῶ·
φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ.

87

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

88

Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ,
μέρα ποὺ ἄνθισαν οἱ λόγγοι⁷
γιά τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

89

Σοῦλθε ἐμπρὸς λαμποκοπώντας
ἡ Ὁρησκεία μ' ἓνα σταυρὸ

καὶ τὸ δάκτυλο κινώντας
ὅπου ἀνεῖ τὸν οὐρανό,

90

«σ' αὐτό», ἐφώνασε, «τὸ χῶμα
στάσου ὀλόρθη, Ἐλευθεριά»·
καὶ φιλώντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μὲς στὴν ἐκκλησιά.8

91

Εἰς τὴν τράπεζα σιμώνει,
καὶ τὸ σύγγεφο τὸ ἄχνὸ
γύρω γύρω τῆς πυκνώνει
ποὺ σκορπάει τὸ θυμιατό.

92

Ἀγρικαίει τὴν ψαλμωδία
ὅπου ἐδίδαξεν αὐτή·
βλέπει τὴ φωταγωγία
στοὺς ἁγίους ἐμπρὸς χυτή.

93

Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ποὺ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή,
κι ἄρματ', ἄρματα ταράζουν;
Ἐπετάχτηκες Ἐσύ.

94

Ἄ! τὸ φῶς, ποὺ σὲ στολίζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τὴ γῆ·

95

λάμπιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

96

Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,

σὰν τὸν πύργον μεγαλώνεις,
καὶ εἰς τὸ τέταρτον κτυπᾷς·

97

μὲ φωνὴν ποὺ καταπεῖθει
προχωρώντας ὁμιλεῖς·
«Σήμερ', ἄπιστοι, ἐγεννήθη,
ναί, τοῦ κόσμου ὁ Λυτρωτής».

98

Αὐτὸς λέγει... «Ἀφοκρασθῆτε
Ἐγὼ εἶμ' Ἄλφα, Ὡμέγα ἐγώ·
πέστε, ποῦ θ' ἀποκρυφθῆτε
ἐσεῖς ὅλοι, ἂν ὀργισθῶ;

99

»Φλόγα ἀκοίμητήν σας βρέχω,
ποὺ μ' αὐτὴν ἂν συγκριθῇ
κεῖνη ἢ κάτω ὅπου σας ἔχω
σὰν δροσιὰ θέλει βρεθῇ.

100

»Κατατρώγει, ὡσὰν τὴ σκίζα,
τόπους ἄμετρα ὑψηλούς,
χῶρες, ὄρη ἀπὸ τὴ ρίζα,
ζῶα καὶ δένδρα καὶ θνητούς,

101

»καὶ τὸ πᾶν τὸ κατακαίει,
καὶ δὲν σῶζεται πνοή,
πάρεξ τοῦ ἀνέμου ποὺ πνέει
μὲς στὴ στάχτη τὴ λεπτή».

102

Κάποιος ἤθελε ἐρωτήσῃ:
τοῦ θυμοῦ του εἶσαι ἀδελφή;
Ποῖος εἶν' ἄξιος νὰ νικήσῃ
ἢ μ' ἐσὲ νὰ μετρηθῇ;

103

Ἢ γῆ αἰσθάνεται τὴν τόση
τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιά,

ποὺ ὅλην θέλει θανατώσῃ
τῇ μισόχριστη σπορά.

104

Τὴν αἰσθάνονται, καὶ ἀφρίζουν
τὰ νερά, καὶ τ' ἀγρικῶ
δυνατὰ νὰ μурμουρίζουν
σὰν νὰ ρυάζετο θηριό.

105

Κακορίζικοι, ποὺ πάτε
τοῦ Ἀχελῷου μὲς στὴ ροή,¹⁰
καὶ πιδέξια πολεμᾶτε
ἀπὸ τὴν καταδρομὴ

106

ν' ἀποφύγετε! τὸ κύμα
ἔγινε ὅλο φουσκωτό·
ἐκεῖ εὐρήκατε τὸ μνημα
πρὶν νὰ εὐρῆτε ἀφανισμό.

107

Βλασφημᾷ, σκούζει, μουγκρίζει
κάθε λάρυγγας ἐχθροῦ,
καὶ τὸ ρεῦμα γαργαρίζει
τὲς βλασφήμιες τοῦ θυμοῦ.

108

Σφαλερὰ τετραποδίζουν
πλῆθος ἄλογα, καὶ ὀρθὰ
τρομασμένα χλιμιτρίζουν
καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

109

Ποῖος στὸν σύντροφον ἀπλώνει
χέρι, ὥσὰν νὰ βοηθηθῇ·
ποῖος τὴ σάρκα του δαγκώνει,
ὅσο ὅπου νὰ νεκρωθῇ·

110

κεφαλὰς ἀπελπισμένες
μὲ τὰ μάτια πεταχτά,

κατὰ τ' ἄστρο σηκωμένες
γιὰ τὴν ὕστερη φορά.

111

Σβηέται -αὐξαίνοντας ἡ πρώτη
τοῦ Ἀχελῷου νεροσυρμή-
τὸ χλιμίτρισμα, καὶ οἱ κρότοι
καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί.

112

Ἔτσι ν' ἄκουα νὰ βουίξη
τὸν βαθὺν Ὠκεανό,
καὶ στὸ κῦμα του νὰ πνίξη
κάθε σπέρμα Ἀγαρηνό.

113

Καὶ ἐκεῖ ποῦναι ἡ Ἀγία Σοφία,
μὲς στοὺς λόφους τοὺς ἐπτά,
ὅλα τ' ἄψυχα κορμιά,
βραχοσύντριφτα, γυμνά,

114

σωριασμένα νὰ τὰ σπρώξη
ἡ κατάρρα τοῦ Θεοῦ,
κι ἀπ' ἐκεῖ νὰ τὰ μαζώξη
ὁ ἀδελφός του Φεγγαριοῦ.11

115

Κάθε πέτρα μνημα ἄς γένη,
καὶ ἡ Θρησκεία κι ἡ Ἐλευθεριὰ
μ' ἀργοπάτημα ἄς πηγαίνει
μεταξύ τους, καὶ ἄς μετρᾷ.

116

Ἐνα λείψανο ἀνεβαίνει
τεντωτό, πιστομητό,
κι ἄλλο ξάφνου κατεβαίνει
καὶ δὲν φαίνεται καὶ πλιό.

117

Καὶ χειρότερα ἀγριεύει
καὶ φουσκώνει ὁ ποταμός.

πάντα πάντα περισσεύει
πολυφλοίσβισμα καὶ ἀφρός.

118

Ἄ! γιατί δὲν ἔχω τώρα
τὴ φωνὴ τοῦ Μωυσῆ;
Μεγαλόφωνα, τὴν ὥρα
ὅπου ἐσβηοῦντο οἱ μισητοί,

119

τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
στοῦ πελάου τὴ λύσσα ἐμπρός,
καὶ τὰ λόγια ἠχολογοῦσε
ἀναρίθμητος λαός·

120

ἀκλουθάει τὴν ἀρμονία
ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρών,
ἡ προφήτισσα Μαρία,
μ' ἓνα τύμπανο τερπνόν,¹²

121

καὶ πηδοῦν ὅλες οἱ κόρες
μὲ τς ἀγκάλες ἀνοικτές,
τραγουδώντας, ἀνθοφόρες,
μὲ τὰ τύμπανα κι ἐκεῖς.

122

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

123

Εἰς αὐτήν, εἶν' ἑξακουσμένο,
δὲν νικιέσαι ἐσὺ ποτέ·
ὅμως, ὄχι, δὲν εἶν' ἑξένο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

124

Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ ξαπλώνει
κύματ' ἄπειρα εἰς τὴ γῆ,

μὲ τὰ ὅποῖα τὴν περιζώνει
κι εἶναι εἰκόνα σου λαμπρή.

125

Μὲ βρυχίσματα σαλεύει,
ποὺ τρομάζει ἡ ἀκοὴ
κάθε ξύλο κινδυνεύει
καὶ λιμιώνα ἀναζητεῖ.

126

Φαίνεται ἔπειτα ἡ γαλήνη
καὶ τὸ λάμψιμο τοῦ ἡλιοῦ,
καὶ τὰ χρώματα ἀναδίνει
τοῦ γλαυκότετου οὐρανοῦ.

127

Δὲν νικιέσαι, εἶν' ἑξακουσμένο,
στὴν ξηρὰν ἐσὺ ποτὲ
ὅμως, ὄχι, δὲν εἶν' ἑξένο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

128

Περνοῦν ἄπειρα τὰ ξάρτια,
καὶ σὰν λόγγος στριμωχτὰ
τὰ τρεχούμενα κατάρτια,
τὰ ὀλοφούσκωτα πανιά.

129

Σὺ τὲς δυνάμεις σου σπρώχνεις,
καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶν' πολλές,
πολεμώντας ἄλλα διώχνεις,
ἄλλα παίρνεις, ἄλλα καῖς

130

μὲ ἐπιθύμια νὰ τηράζης
δυὸ μεγάλα σὲ θωρῶ,¹³
καὶ θανάσιμον τινάζεις
ἐναντίον τους κεραυνό.

131

Πιάνει, αὐξάνει, κοκκινίζει
καὶ σηκώνει μία βροντή,

καὶ τὸ πέλαο χρωματίζει
μὲ αἱματόχροη βαφή.

132

Πνίγοντ' ὅλοι οἱ πολεμάρχοι
καὶ δὲν μνέσκει ἓνα κορμί·
χάρου, σκιὰ τοῦ Πατριάρχη,
ποῦ σ' ἐπέταξεν ἐκεῖ.

133

Ἐκρυφόσμιγαν οἱ φίλοι
μὲ τ'ς ἐχθρούς τους τῇ Λαμπρῇ,
καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χεῖλη
δίνοντάς τα εἰς τὸ φιλί.

134

Κειῆς τὲς δάφνες ποὺ ἐσκορπίστε¹⁴
τώρα πλέον δὲν τὲς πατεῖ,
καὶ τὸ χέρι ὅπου ἐφιλήστε
πλέον, ἅ! πλέον δὲν εὐλογεῖ.

135

Ὅλοι κλαῦστε· ἀποθαμένος
ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς·
κλαῦστε, κλαῦστε κρεμασμένος
ὥσὰν νᾶτανε φονιάς.

136

Ἐχει ὀλάνοιχτο τὸ στόμα
π' ὦρες πρῶτα εἶχε γευθεῖ
τ' Ἅγιον Αἶμα, τ' Ἅγιον Σῶμα·
λὲς πὼς θενὰ ξαναβγῇ

137

ἢ κατάρρα ποὺ εἶχε ἀφήσει
λίγο πρὶν νὰ ἀδικηθῇ
εἰς ὁποῖον δὲν πολεμήση
καὶ ἡμπορεῖ νὰ πολεμῇ.

138

Τὴν ἀκούω, βροντάει, δὲν παύει
εἰς τὸ πέλαγο, εἰς τὴ γῆ,

καὶ μουγκρίζοντας ἀνάβει
τὴν αἰώνιαν ἀστραπή.

139

Ἡ καρδιά συχνοσπαράζει...
Πλὴν τί βλέπω; Σοβαρὰ
νὰ σωπάσω μὲ προστάζει
μὲ τὸ δάκτυλο ἡ θεά.

140

Κοιτάει γύρω εἰς τὴν Εὐρώπη
τρεῖς φορές μ' ἀνησυχία·
προσηλώνεται κατόπι
στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀρχινᾷ:

141

«Παλληκάρια μου! οἱ πολέμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρά,
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

142

»Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἐχθρική·
ἀλλὰ ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σας μαδεῖ.

143

»Μία, ποὺ ὅταν ὥσᾶν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σας τυραννεῖ.

144

»Ἡ Διχόνια, ποὺ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερὴ
καθενὸς χαμογελάει,
πάρ' το, λέγοντας, κι ἐσύ.

145

»Κεῖδ' τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει,
ἔχει ἀλήθεια ὠραῖα θωριά·

μὴν τὸ πιᾶστε, γιὰτὶ ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

146

»Ἀπὸ στόμα ὅπου φθονάει,
παλικάρια, ἅς μὴν ἔπωθῃ,
πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

147

»Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
«Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά».

148

»Τέτοια ἀφήστενε φροντίδα·
ὅλο τὸ αἶμα ὁποῦ χυθῇ
γιὰ θρησκεία καὶ γιὰ πατρίδα,
ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.

149

»Στὸ αἶμα αὐτό, ποὺ δὲν πονεῖτε,
γιὰ πατρίδα, γιὰ θρησκεία,
σᾶς ὀρκίζω, ἀγκαλιασθῆτε
σὰν ἀδελφία γκαρδιακά.

150

»Πόσον λείπει, στοχασθῆτε,
πόσο ἀκόμη νὰ παρθῇ
πάντα ἡ νίκη, ἂν ἐνωθῆτε,
πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθῇ.

151

»Ὡ ἀκουσμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία!...
Καταστήστε ἓνα σταυρὸ
καὶ φωνάξετε μὲ μία:
Βασιλεῖς, κοιτάξτε ἑδῶ.

152

»Τὸ σημεῖον ποὺ προσκυνᾶτε
εἶναι τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ

ματωμένους μας κοιτᾶτε
στὸν ἄγῶνα τὸ σκληρό.

153

»Ἀκατάπαυστα τὸ βρίζουν
τὰ σκυλιὰ καὶ τὸ πατοῦν
καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν
καὶ τὴν πίστη ἀναγελοῦν.

154

»Ἐξ αἰτίας του ἐσπάρθη, ἐχάθη
αἷμα ἄθῳο χριστιανικό,
ποῦ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη
τῆς νυκτός: «Νὰ ᾿κδικηθῶ».

155

»Δὲν ἀκοῦτε ἐσεῖς εἰκόνες
τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή;
Τώρα ἐπέρασαν αἰῶνες
καὶ δὲν ἔπαυσε στιγμή.

156

»Δὲν ἀκοῦτε; εἰς κάθε μέρος
σὰν τοῦ Ἄβελ καταβοᾶ·
δὲν εἶν' φύσημα τοῦ ἀέρος
ποῦ σφυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.

157

»Τί θὰ κάμετε; θ' ἀφῆστε
νὰ ἀποκτήσωμεν ἐμεῖς
Λευθεριάν, ἢ θὰ τὴν λῦστε
ἐξ αἰτίας Πολιτικῆς;

158

»Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε,
ἰδού, ἐμπρός σας τὸν Σταυρό·
Βασιλεῖς! ἐλᾶτε, ἐλᾶτε,
καὶ κτυπήσετε κι ἐδῶ».
(Πηγή: sansimera.gr)